

AVUKATLIKTA MESLEKİ
BİR DEFORMASYON:

Birlikte Çalışma Ahlakı

Mustafa Körođlu
Avukat, Ankara Barosu

*“Hayat anlaşılması zor şeylerle doludur.
Daha da zor olanı ise onları kelimelere
dökmektir”¹*

Fotoğraf: Luis Quintero - Pexels

İlk defa mesleğime dair bir yazıya başlarken, kullanacağım dilin tedirginliğini duymaktayım. Bu tedirginlik, yukarıda yer alan, yazının başlığından ya da içeriğinde değinmek istediğim konudan kaynaklı değil. Bu tedirginlik, yazının muhatapları olan meslektaşlarımların bir kısmının durumun sebebi, başka bir kısmının ise mağduru olmasından ya da kırılıp dökülecek olandan çekinme, hele ki eleştirilecek olmaktan duyulabilecek bir korkudan ise hiç değil. Tüm tedirginliğim; özellikle Baro'da geçen 6 yıllık görev ve faaliyetlerim sırasında muttali olduğum, dinlediğim, hayret ettiğim, öfkelenmiş olduğum şeylerin bana yüklediği ağırlığın, bu yazıyı yazmakla hafifleyip hafiflemeyeceğine dair. Farklı bir deyişle, damarlarımdaki kanın akışını hisseder gibi yaptığım mesleğim adına bu yazıyı yazmak suretiyle kaldırdığımı düşündüğüm bu el, hakkını verebilecek mi ! Göreceğiz.

Başka bir çağda yaşasak, görmedik, duymadık diyeceğiz belki de ama tam da şimdi, yaşadığımız bu zamanda olup biten şeylere tanık olmak, bizi bundan alıkoymuyor. Bundan kaçamayız. Bakıp da görmemiş gibi, işitip de duymamış gibi yapamayız, çünkü işte o zaman suçluluk da ahlak da gelip yakamıza yapışır. Albert CAMUS "Söyleyin bana, nedir bu dünyanın en korkunç suçluluğu eğer tanıklıktan kaçmak değilse" derken ne kadar da haklıymış.

Avukatlık mesleği uzun zamandır, birçok sebebe bağlı olarak bir dönüşüm içerisinde. Yaşanan dönüşümün ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sorunların ve durumların karşılığı olan kelimelerin inkâr edilmesi, yokmuş gibi davranılması çare değildir. Sadece bir hakikatin inkardır. Hatta bu inkârı size, bir filmden alıntı yaparak, şu şekilde anlatayım.

"Amerikan Güzeli" isimli bir film vardı hatırlarsınız belki, 1999 yapımı ve o yıl Oscar'ları silip süpürmüştü. Filmin bir sahnesinde, Amerikan deniz piyadesi emeklisi, sert ve disiplinli bir babanın oğlu olarak, kanunlara bağlı, vatansever, ahlaklı, dindar örnek bir evlat görüntüsünün arkasında,

bu değerleri, inançları umursamaz bir tutumla -elbette babasından gizli- uyuşturucu satıcılığı yaparak para kazanmaktadır. Görünüşte bir hamburgercide tezgahtar olarak çalışmakta olan genç ile yüksek paralar karşılığı uyuşturucu satışı yaptığı, çocuğun odasındaki plazma televizyonu ve pahalı ses sistemlerini gören müşterisi arasında şöyle bir konuşma geçer:

- *Bu sistemleri nasıl alabildiğini anlıyorum.*

- *Babam bütün bunları hamburgercide çalışarak aldığını sanıyor. (Gülümseyerek) İnkârın gücünü asla küçümseme! (Never underestimate the power of denial!)*

Babanın, o pahalı eşyaların hamburgercide çalışarak alınamayacağını bilmediğini düşünmek mümkün mü? Değil elbette. Ama baba, kafasındaki ideali hakikat saymak için hakikatin bir kısmını inkâr ediyordu. İnkâr gerçekten küçümsemecek bir parçası değil insan dimağının.

Bu yüzden çoğu konuda inkâr yolunu tutuyoruz. Hemen her konuda hakikati, işimize gelmediği zaman inandığımız şeyler için "çarpıtıyoruz." Hakikati kendi inançlarımız, esir olduğumuz konformizm, dünya görüşümüz ve bunların deforme ettiği algımız çerçeve-

sinde yorumluyoruz. Gözlerimizin önünde vuku bulmuş hadiseleri, hafızamızın karanlık ve tozlu mahzenlerine tepiyoruz! Öte taraftan, hayli ehemmiyetsiz meseleleri, sırf kendi yaşam deneyimlerimiz ya da kafamızdaki dünya tasavvuruna uyuyor diye öne çıkarıp, abartıyoruz.

İşçi avukatlık kavramı² ya da avukatlık mesleğinde karşılaşılan birlikte çalışma ahlakına aykırı davranışlar karşısında inkarı seçenler, zihinlerinin karanlık ve tozlu hafızalarından "biz de zamanında şunu yaşadık, biz de stajyerken şunu çektik, pasta küçüldü, avukatlık yapmayın, para almadan çalıştık..." klişelerini çıkarıp savurmayı maharet sanıyorlar.

İşçi avukatlık kavramı ya da avukatlık mesleğinde karşılaşılan birlikte çalışma ahlakına aykırı davranışlar karşısında inkarı seçenler, zihinlerinin karanlık ve tozlu hafızalarından "biz de zamanında şunu yaşadık, biz de stajyerken şunu çektik, pasta küçüldü, avukatlık yapmayın, para almadan çalıştık..." klişelerini çıkarıp savurmayı maharet sanıyorlar.

Hatta bundan daha ağırı, mesleğe yeni başlayacak olan, mesleği tanımak adına staj yapan hukuk fakültesi mezunu insanların ruhunda, bizzat meslektaşları tarafından açılan yaralar ve yaşatılan hayal kırıklıkları.³ Sanırım Baro içerisinde-

de, mesleki görevlerim nedeniyle ve o dönemde kahve içmek için oturduğumuz masalarda, daha 10 dakika dolmadan ağlamaya başlayan stajyer avukat ya da genç meslektaşlarımın sayısı yüzleri geçti. **Özellikle kadınların maruz kaldıklarını ifade ettikleri tutum ve davranışları duyduğumdan beri bu sancılı yazıyı yazmak zorunda kalacağımı bilerek yaşıyorum.**

Bu yüzden ne yazık ki devam eden dönüşümün etkilerinden çok, sonuçlarının sanıldığından daha ağır olacağını da farkındayım. Bu farkındalık ile aynı zamanda uyarı olsun diye söylemem gerekir ki; Avukatlar maruz kaldıkları dönüşüme aklın ve ahlakın ışığında öncülük etmeli ve kendi dönüşümünü kendisi

yönlendirmelidir. **Oturup sürekli olarak sorunlarını tespit etmenin ve söylemenin ötesine geçip çözmek için adımlar atmalıdır.**

En azından denemelidir. Zamanı, geleceği, teknolojiyi görüyor ve okuyabiliyorsa, avukatlık mesleğinin bu anlamda yaşaması gereken dönüşümü de biz planlamalı, biz yapmalıyız. Çünkü bu mesleğin

başladığı yerde hak savunuculuğu vardır. Yani bireyin "ben varım" dediği, hikâyesinin başladığı andan itibaren mevzu bahis olan her şeyin üstüne inşa edildiği şey. Ama görünen o ki avukatların birçoğu, artık bizzat kendi

hakları için kendi meslektaşlarına karşı da “ben varım” demek zorunda kalacaktır. Zira “... klasik dönemde avukatların kendi nam ve hesaplarına çalışması esas iken, günümüzde avukat sayısındaki fazlalık ve avukatlık mesleğindeki yukarıda da yer verildiği üzere çeşitli etkenler nedeniyle birçok avukat kendi nam ve hesabına değil bir başka avukatın yanında bağımlı ve ücret karşılığında çalışmaktadır (Akbaş, 2015, s. 185). Tüm bahsedilenler ışığında, avukatlık mesleği çeşitli etkenler dolayısıyla işçileşme sürecine girerek evrildiği, bunun neticesinde de mesleğin klasik dönemlerinde temel ilke olarak benimsenen; mesleğinin bağımsızlığı, mesleğin onuru, namusu ve dürüstlüğünün mesleğin temeli olması, kamu inancı ve meslek güveni, meslek itibarı, reklam yasağı, mesleğin ticari olmaması gibi benimsenen ilkeler de artık sadece kavramsal olarak bir anlam ifade edecek şekilde söylemde kalmış, bu ilkeler uygulamada çoğunlukla göz ardı edilir hale gelmiştir. Avukatlık mesleğinin temeli olarak kabul edilen bu ilkelerin evrilmesi ve mesleğin dönüşümü sonucunda da avukatlar arasında farklı çalışma disiplinleri ortaya çıkmıştır. Bunlara örnekler vermek gerekirse; bir avukat yanında ya da avukatlık bürosunda ücret karşılığında bağımlı olarak çalışma, tek bir duruşmaya girilmesi ya da tek bir işin yapılması gibi parça başı iş yapılması (dosyadan örnek alma), bir şirkette vekalet sözleşmesine değil de iş sözleşmesine tabi olarak çalışma ya da CMK kapsamında zorunlu müdafilik görevlerini üstlenme gibi bu örneklerin çoğaltılabileceği farklı çalışma disiplinleri söz konusudur.”⁴

Çizmeye çalıştığım bu tablo bana, uzun zaman önce okuduğum bir kitaptaki anekdotu hatırlattı. İspanyol Filozof Ortega Y. Gasset’in “İnsan ve Herkes” isimli kitabında “kökten gerçeklik” diye bir

kavramdan bahsedilir. Yazarın bu kavramdan bahsederken anlatmak istediği şey, aslında kimsenin başkasının acısını anlamayacağı, tam olarak hissedemeyeceğidir. Bu yüzden: “Karşınızdaki bir insanın dışının ağrıdığını onun yüz ifadesinden, mimiklerinden ve hatta söylemesinden anlarsınız. Ancak hiçbir şekilde onun ağrısı, sizin dışınız ağrıdığında hissettiğiniz acı değildir. Hiç kimse, başkasının acısını tam anlamıyla anlayamaz, bu mümkün değildir” der.

Aslında acı dediğiniz şey, sadece vücut bütünlüğünüze yönelik bir tehdit olduğunda hissettiğiniz değildir. Acı bazen, küçüklüğünden beri hayalini kurduğunuz bir mesleği yapamıyor olmaktır, açmış olduğunuz büroyu bir sene sonra kapatmak zorunda kalmaktır, birlikte çalıştığınız bir insanın taciz edici söz ve davranışları, asgari ücretin bile altında ücret teklif edilmesi ve hatta dünya geneline yayılmış bir salgın sırasında, çalışmakta olduğunuz büroda çalışmaya zorlanmaktır. Bunların hepsi bir insan için acı verici deneyimlerdir.

Bu anlamda, olayın iki boyutu vardır. Yaşayan/yaşatan ile bunları bilen, gören, duyan, ihbar alan meslek örgütlerinin tutumları. Acıyı yaşayanlar, o acıya sebep olan ahlaka aykırılığı ortadan kaldırmak için mücadele etmelidir. Bunu en çok da uğradıkları tacizler karşısında susanlardan ve meslektaşları tarafından mesleğin vakar ve onuruna aykırın davranması dahi istenen genç meslektaşlardan bekliyorum. Ne yani, **Herman MELVILLE**’in Kâtip Bartleby’si gibi “Yapmamayı tercih ederim” diyemeyecek kadar cüreti yok mudur gençliğinizin? Diğer boyutu, özellikle o acıyı ne olursa olsun hissedemeyecek olanlar, yani sadece bilen, duyan, gören, ihbar alan meslek örgütleri ve yöneticileri

olarak “biz sizi anlıyoruz, biz sizin yanınızdayız, dinliyoruz...” samimiyetsizliğinden vazgeçilmesi zorunluluğudur.

Ahlak kavramı, bu yazının konusunu aşan ve elbette büyük, önemli bir kavramdır. Bu nedenle ahlak ya da meslek ahlakı üzerine görüş ve düşüncelerimi yazmak yerine tam da burada şu soruyu sormak isterim: *Ahlak kavramından nasıl oluyor da herkes farklı anlamlar çıkarıyor?* Soru kavramı çok önemlidir, yani modern yaşamın insan kişiliğini ve yapısını esir alan argümanları karşısında, siz ancak bir şeyleri sorular aracılığıyla sorgulayarak ayakta tutabilirsiniz. Çünkü sorguladığınız şey, sırf sorgulanmaktan dolayı dahi istediğiniz biçime gelmeye başlar. Yani siz avukatlık kavramını, meslek ahlakını ya da avukatlık mesleğinde birlikte çalışma ahlakını sorgulamaya başlarsanız, aslında bahsetmiş olduğunuz şeylerin arzu ettiğiniz içerik ve noktaya ulaşmasının yolunu açmış olursunuz. Bu yüzden biz birlikte çalışmanın kurallarını değil ahlakını konuşmalıyız. O konuşmadan elbet yeni kurallar da çıkar ki aslolan kurallardan çok, onlara bağlı insanlardır. Avukatlık mesleğinde olması gere-

ken meslek ahlakı bir üslup meselesinden öte varlık koşuludur. Buna sahip olmayanlar ellerini, dillerini, zihinlerini bu onurlu mesleğin ve meslektaşlarının üzerinden çekmelidir.

Avukatlık nedir? Avukatlık sadece Avukatlık Kanunu’nda tanımlanan şey değildir, yani avukatlığı yasalarla, düzenlemelerle tanımlayamazsınız. Avukatlık Kanunu’nun 1. maddesinde, 2. maddesinde, meslek kurallarında avukatlıktan bahsederek, aslında avukatlığı tanımlamış olmuyorsunuz. Avukatlığı, bu mesleği yapanlar ve onların dışında kalanlar açısından da belirli bir değerler zeminine oturtmak durumundayız ve bu zemini ancak bir şeye dayalı olarak sağlayabiliriz. O da ahlak temeline dayalı kişisel bir duruş. Bunun altını çiziyorum; **Ahlak temeline dayalı kişisel bir duruş ve bunun uzantısı olan mesleki bir duruş.** Tüm avukatlar, bu duruşu sağlamak ve korumakla mükellefiz.

Bir avukatın, birlikte çalıştığı avukat ve avukat stajyerine karşı sergilediği kötü muamelenin, esirgediği nezaketin, halden anlamamanın, haksız davranışların, dayatmacı çalışma koşullarının vb beraber yaşama ve birlikte çalışma kültürüne aykırılıkların temelinde, ahlak temeline dayalı bir duruş sorunu vardır. Bunu genç bir meslektaşımın kelimeleri ile ifade etmem gerekirse “mesleği asıl onursuzlaştıran, bugün bize reva görülen çalışma koşullarıdır, uğradığımız haksızlıklar, gördüğümüz kötü muameledir.”⁵

Yine, zaman zaman büro dışında, adliyelerde, arabuluculuk süreçlerinde dahi meslektaşlarımızla, hakim-savcılarla yaşadığımız sorunlarda da, çoğu zaman, sahip olunan statü ile egoların çatışmasından kaynaklanan ahlaki bir duruş sorunu vardır. **Meslek örgütlerimizin ya da siyasi iktidarın kanun çıkartmaya dayalı çözüm üretme anlayışlarının temelinde de ne yazık ki ahlak temeline dayalı bir sorun vardır.** O yüzden biz öncelikle bunu çözmeliyiz. Meslek sorunlarını alt alta sıralayabiliriz, çözüm önerilerini konuşabiliriz, tartışabiliriz. Bunları yapıyoruz ve yapmaya da devam ederiz ama gördük ki bu tek başına bir anlam ifade etmiyor ve giderek artan bir sayı karşısında daha ciddi ahlaki çatışmalar ve sorunlar yaşayacağız. Bu yüzden, meslek sorunları ve

Bir avukatın, birlikte çalıştığı avukat ve avukat stajyerine karşı sergilediği kötü muamelenin, esirgediği nezaketin, halden anlamamanın, haksız davranışların, dayatmacı çalışma koşullarının vb. beraber yaşama ve birlikte çalışma kültürüne aykırılıkların temelinde, ahlak temeline dayalı bir duruş sorunu vardır.

çözüm önerilerinin öncesine dönelim. Bakın, kaybettiğimiz demiyorum, belki de hiç sahip olamadığımız bir şeyi artık tartışmaya başlayalım. Meselenin kendisini ortaya koyalım. Birlikte çalışma sürecindeki sorunların çözümü için sorularımız belli ve şimdi onlarla başlayan bir sorgulama süreci başlatalım.

Bunu nasıl mı yaparız? Bunu, sonuçta yazılı bir metne dönüşecek -adına *Ulusal Meslek Standardı, bildirme, deklarasyon, manifesto ne dersiniz deyin-* bir sonuca bağlanacak, kendimizle yüzleşme, karşılaşma ve beraber tartışma sürecini başlatarak yapabiliriz. Belki de tam da evlerimize çekilmek zorunda kalarak hayata, insanlığa, dünyaya ve doğaya dair yaşadığımız sorgulama süreci gibi o süreç sayesinde; birey olarak hangi ahlaki duyarlılıklarını gösterir ve tavırları sergilersek, arzuladığımız mesleği, örgütlenmeyi ve onurlu bir mesleği birlikte çalışarak sürdürmenin imkânını yapabiliriz.

Avukatlık mesleğinde birlikte çalışma olarak adlandırılan çalışma şekilleri, görmezden gelemeyeceğimiz üzücü ve kabul edilemez maddi gerçekliklerle doludur. İşte bu can yakıcı ama temelinde insan ruhuna ve varlığına saldıran tutum ve davranışlar karşısında bu işin hukuku da yeniden kurulmalıdır. Hukuk sadece yazılı kurallardan oluşmaz. Ahlak da onun bir parçasıdır. Birlikte çalışma ahlâkına dair bu mesleki deformasyonu düzeltmez isek, zaten her iki tarafı da mutsuz olan o çalışma düzeninde dönüşüm geçiren avukatlık mesleği, kendi içinde birbirine düşman insanlar yaratacak. Belki de bugün yaşamın ve mesleğin katlanılması zor koşulları karşısında baş edemeyip genç yaşta intihar eden o insanlar, yakın bir gelecekte bir cinnet anında birlikte çalıştığı insanları da öldürecektir.

"Hiçbir sorun onu yaratan bilinç düzeyiyle çözülemez" diyen A. Einstein, bu haklı yargısı ile bize aklın ve ahlakın yolundan devam etmemiz gerektiğini, nasıl olacağını da tarif ederek söylüyor. Mesleğe başlayabilmek adına, ruhsatımızı almadan ettiğimiz "Hukuka, ahlaka, mesleğin onuruna ve kurallarına uygun davranacağıma namusum ve vicdanım üzerine and içerim." şeklindeki yemin metni ise, aklımızı kullanarak birlikte

yaşamak ve birlikte çalışmak için ahlaki değerlerle örülür bir meslek kültürü inşaatmenin kaçınılmaz bir görev olduğunu bize her daim hatırlatıyor.

Bu yazı 5 Nisan Avukatlar Günü'nde ve bir salgın hastalık (Covid-19) döneminde, yıllardır zihnimde yer işgal eden kelimelerin yazılmasına vesile olan bir kitap sayesinde tamamlanmıştır. Kitabın son sayfası ise "Bir yaşamın varolduğunu, hepimizin gözleri önünden geçtiğini hissetmeyi ve onu yaşamayı istiyorduk. Ve yaşadık. Ve bazen, yaşadığımızı ispatlayabilmek için öldük" satırları ile kapanıyordu (*Güngezgini, Fabio Moon & Gabriel Ba, Çizgi Düşler Yayınları, 3.Baskı, İstanbul-Şubat 2018*)

¹ Güngezgini, Fabio Moon & Gabriel Ba, Çizgi Düşler Yayınları, 3.Baskı, İstanbul-Şubat 2018, s.176

² "Avukatlık Mesleği bir dönüşüm süreci içerisindedir. Bu dönüşümün bir sonucu olarak avukatlık mesleği piyasalaşmış, avukat emeği metalaşmış ve bir işçileşme süreci günümüze değin süregelen bu durumlar sonucunda da işçi avukatlık müessesesi ortaya çıkmıştır. Meslekteki bu dönüşüme yasal altyapı oluşturulmadığından, işçi avukatların çözümlenmeyi bekleyen ciddi sorunları bulunmaktadır. Bu sorunların hemen hepsi Avukatlık Kanunu'nda işçi avukatlığına dair yeterli düzenlemelere yer verilmemesinden ileri gelmektedir. İşçi Avukatların, bu sorunların çözümü için örgütlü bir şekilde mücadele yürütülmesi gerektiğini düşünüyoruz." Avukatlık Mesleğindeki Dönüşüm ve İşçi Avukatlık Av. Yıldırım ÇİVGİN - Av. Fatih GÖKÇE, Ankara Barosu Dergisi 2018 Sayı-4, Avukatlık Özel Sayısı, s.532

³ "...meslek hayatına adım atmadan önce meslektaşımın bana yaptığı iş teklifini avukatlığın ruhuna ve benim kişiliğime aykırı olduğu gerekçesiyle reddettim. Aslında o gün yanında staj yaptığım, üzerimde emeği olan meslektaşımın yaptığı tekliften dolayı kıldım ve Avukatlık mesleği bu ise bu meslekte bizim gibi insanların tutunması imkansız diyerek o kapıdan kırgın bir şekilde bugün ortağım olan arkadaşım ile birlikte ayrıldık." Tarafıma genç bir meslektaşım tarafından bir 5 Nisan Avukatlar Günü'nde gönderilen whatsapp mesajından

⁴ Avukatlık Mesleğindeki Dönüşüm ve İşçi Avukatlık Av. Yıldırım ÇİVGİN* - Av. Fatih GÖKÇE, Ankara Barosu Dergisi 2018 Sayı-4, Avukatlık Özel Sayısı, s.521

⁵ İşçi Avukatlar, Namıdğer Kırmızı Yakalılar ve Avukatlık Mesleğinin Proleterleşmesi Üzerine, Serap EMİR, Ankara Barosu Dergisi 2018 Sayı-4, Avukatlık Özel Sayısı, s.547

⁶ "Şunu kabul edelim, avukatlık bürolarında kurulan düzenler, çalışma usulleri yürümüyor. Ankara özelinde adliyelerin parçalanması nedeniyle çok sıkıntılı günler geçiriyoruz. Her iki taraf da mutsuz ve şikayetçi. Daha fazla dibe vurmadan bir şey yapmalı! Dürüstlüğe ve çalışmaya dayanan bir şey" Avukatlar İçin Alternatif Çalışma Yöntemi "Yarı Zamanlı İşçi Yarı Zamanlı Serbest Avukatlık" İşçi veya İşveren Avukatlar İçin Bir Çözüm Olabilir Mi? Av. Kemal VURALDOĞAN, Ankara Barosu Dergisi 2018 Sayı-4, Avukatlık Özel Sayısı, s.482